

BERGSLUFT

www.elinwagner.se

MEDLEMSBLAD FÖR ELIN WÄGNER-SÄLLSKAPET

Ann-Margreth har ordet...

Årets sista *Bergsluft* får ni tillsammans med småskriften som i år handlar om Elin Wagners roman *Åsa-Hanna*, som fyller 100 år.

Hösten har gått fort och för oss började det med att *Norrtullsligan* kom ut som lättläst. Romanen, som med varsam hand har återberättats av författaren Cecilia Davidsson, kommer att fylla en funktion för dem som har svårt att läsa längre texter eller inte har svenska som modersmål. Hon och Peter Forsgren samtalade om boken i Det fria Ordets hus inför en fullsatt salong med frågvisa, intresserade personer.

Vårt seminarium, som vi hade sett fram emot med stor förväntan, fick ställas in då bara ett fåtal hade anmält sig. Under senare år har det ibland varit svårt att locka deltagare trots att ämnena borde intressera och våra genomförda seminarier har fått mycket goda betyg. Styrelsen har därför beslutat att analysera vad det minskade intresset beror på. Några ur styrelsen kommer att ringa upp slumpvis valda medlemmar och ställa ett antal frågor som förhoppningsvis kan hjälpa oss att ta beslut om hur vi ska fortsätta.

Sällskapet var som vanligt med på bokmässan i Göteborg och på Kronobergs bokmessa i Växjö, som alltid drar mycket folk och författare från bygden.

I oktober invigdes ett par konstverk på Elin Wagnerskolans gård i Växjö

Den 2 februari 2019 har den nyskrivna pjäsen "Väckarklocka" premiär i Växjö och en månad senare, den 2 mars, bjuder Växjös tre litterära sällskap för författarna Elin Wägner, Pär Lagerkvist och Vilhelm Moberg, in till en dag på stadsbiblioteket med föredrag, musik och uppläsningar. En lördag i maj, i anslutning till Elin Wagners födelsedag den 16, firar vi som vanligt Elin Wägner-dagen med årsmöte och föredrag.

Datum är ännu inte bestämt men kommer på hemsidan och med nästa Bergsluft.

Du "prenumererar" väl på hemsidan? Då får du ett mail varje gång vi publicerar något nytt!

Ann-Margreth Willebrand, ordförande

Årets Väckarklocka 2018

Sara Mohammad och Sabina Landstedt

Den 16 september 2018 delade Elin Wägner sällskapet traditionsenligt ut *Årets Väckarklocka* på S:t Sigfrids folkhögskola. Mottagare var riksorganisationen GAPF – *Glöm aldrig Pela och Fadime*. På plats för att ta emot priset var Sara Mohammad och Sabina Landstedt från organisationen. Ett 40-tal personer hade samlats för att lyssna på föredrag och prisutdelning.

Efter några inledande ord av Ann-Margreth Willebrand talade först Sabina Landstedt om tillkomsten av GAPF och om det krävande arbete man bedriver för att hjälpa personer som är utsatta för hot om våld och trakasserier eller på annat sätt är i riskzon för oönskade beteenden. Sabina nämnde att många anmäler intresse för att vara med och stödja organisationen.

Sara Mohammad, som grundat GAPF, är politisk flykting från södra Kurdistan och kom till Sverige 1993. Hon framhöll att Elin Wägner gjort mycket när det gällde

att uppnå jämställdhet mellan könen. Sara pekade på att män och kvinnor då i viss utsträckning arbetade tillsammans för att uppnå jämställdhet. Hon känner besvikelse över att Sverige inte är fullt jämställt och hon menar att Elin Wägner skulle vara förbannad över ojämlikheten i dagens samhälle.

GAPF är en politiskt och religiöst obunden, sekulär, ideell förening som den som vill kan bli medlem i. Man arbetar inte bara med hedersrelaterat våld utan uppmärksammar också abortfrågan i USA och Polen och problem som rör misshandel riktad mot kvinnor. Hon talade även om islamismen som en mörk kraft i dess extrema yttringar. Det blir ofta problem när unga människor vill frigöra sig från familjens mycket strikta uppfattning beträffande religion och moral.

I en inspelning från 2015 fick vi lyssna till det tal Fadime höll i riksdagen två månader innan hon mördades. Föräldrarna ville att hon skulle gifta sig med en man från Turkiet men hon hade funnit kärleken i en jämnårig svensk man. Hennes yngre bror hade fått i uppgift att ta livet av henne men det var när Fadime skulle hålla tal för att hedra Pela som hon blev mördad av sin pappa.

Sara Mohammad blev själv könsstympad när hon var sex år och fick inte gå till skolan utan slöja. Då hon var 17 år presenterades hon för en 43 år gammal man som hon skulle gifta sig med. Både mannen och hennes bror slog henne. Sara hade långtgående tankar på självmord men fick stöd av många i sin omgivning här i Sverige – kamrater och av sin fysiklärare. Hon sa nej till giftermål och var tvungen att bo på hemlig plats i fem månader.

Saras vision och syfte med GAPF är att uppnå ett samhälle som är jämställt. Detta baseras på FN:s deklaration om mänskliga rättigheter. För sin initiativkraft och uthållighet i arbetet har Sara blivit hedersdoktor i medicin vid Linköpings universitet.

GAPF har 8 styrelseledamöter och 6 anställda och dessutom nationella volontärgrupper. Kontor finns i Göteborg, Malmö, Jönköping, Gävle, Söderhamn och Stockholm. Man håller manifestationer bl.a. vid Fadime-dagarna. Verksamheten inbegriper även stödjour och man har ett tvärpolitiskt nätverk i riksdagen. Organisationen har tagit fram flera filmer som visas vid skolor runt om i landet. Sara Mohammad föreläser mycket på olika håll ofta tillsammans med läkaren Camilla Stark.

GAPF:s verksamhet bygger på tre pelare: stödverksamhet, utbildning och opinionsbildning. Under 2017 har företrädare för GAPF deltagit som stöd vid rättegångar vid närmare två tusen tillfällen. Man anordnar även sommarläger och flera personer har fått hjälp att resa till sina hemländer.

Sara kom även in på frågor om hedersrelaterat våld och polischefen Carin Götblads utredning kring detta samt om könsstympning och industrin kring myten om mödomshinnan. På GAPF:s förslag har tio områden i

Sverige fått utökat skydd av människor utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

Hösten 2018 fick länsstyrelsen i Kronobergs län tillsammans med tre andra län nationellt uppdrag att granska och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Bland åhörarna till Saras föreläsning fanns Susanne Jansson, som på begäran informerade något om sitt jobb som nytillsatt utvecklingsledare för detta uppdrag. I Sverige lever 240 000 kvinnor och ungdomar under hot om våld. Det är viktigt att våga diskutera dessa frågor och inte tåga av rädsla för att kallas rasist, menade Sara.

På frågan till vem Väckerklockan kommer att överlämnas till blev svaret: *den nya regeringen*, som oavsett sammansättning behöver väckas!

Läs mer om GAPF på hemsidan www.gapf.se. Man kan även bli stödjande medlem eller skänka en engångssumma, pg 900627-1.

Margit Forsström

Bok- och biblioteksmässan 2018

Den årliga Bokmässan i Göteborg ägde rum de fyra sista dagarna i september. Som vanligt delade vi monter med Pär Lagerkvist-samfundet. Vi fick även god hjälp av de trogna göteborgsdamerna, Mona, Ragnhild, Birgitta och Marianne, vilka är värda ett stort tack.

Mässan var välbesökt i år, ungefär 85 300 hittade dit, men riktigt så många kom vi inte i kontakt med, även om många intresserade tittade in i vår monter för ett samtal eller ett bokinköp.

På De Litterära Sällskapens scen talade Peter Forsgren om *Åsa-Hanna 100 år* och Cecilia Davidsson informerade om sin lättlästa variant av *Norrtullsligan*, som gavs ut för någon månad sen. Lättläst tycks vara på modet, då även *Pennskaftet* beräknas komma ut som lättläst till våren. Och visst är det fantastiskt om Elin Wägners budskap når ännu fler människor.

Ann-Christin Gunnarsson

Nytt Elin Wägner-konstverk i Växjö

Fredagen den 19 oktober invigdes två konstverk till Elin Wägners ära på Nya Elin Wägnerskolan i Växjö: skulpturen "Pricken över Ä" och väggreliefen "Sinne".

Till invigningsceremonin denna vackra höstdag hade skolans elever samlats tillsammans med lärare och andra särskilt inbjudna. Förväntan och upprymdhet präglade stämningen på skolgården, som var fylld med färgglada höstlöv, sorl och skratt.

Bland invigningstalarna märktes skolans rektor Torbjörn Öberg, elevrådets ordförande Emma Andersson, kommunstyrelsens ordförande Anna Tenje och ordföranden i Elin Wägner-sällskapet Ann-Margreth Willebrand, som också överlämnade en påse med böcker om och av Elin Wägner i gåva.

Barn från skolan vid invigningen av skulpturen

Sist ut bland talarna var *Karen Frode* som tillsammans med *Mikael Richter* skapat konstverken. Engagerat berättade hon om tankarna bakom projektet, om hur formen i Elin Wagners signatur, "pricken över Ä", blev en språngbräda in i konstverkens form med associationer till författarens liv och verk.

Elin Wägner

Den blå färgen, som låg Elin Wägner nära, återfinns i väggreliefens vågor och i glasklotet, som pryder den globformade skulpturen på skolgården. Det blå symboliserar jordklotet och har samma färg som klänningen Elin bar vid sitt inträde i svenska akademien, berättade konstnären.

Konstverken är interaktiva på många sätt: de samspelar med solens strålar och väderstrecken, de bjuder in åskådaren att ta plats, att tolka och lära samt berättar för oss om Elin Wagners liv och gärningar inom fred, miljö och jämställdhet.

Efter invigningen inbjöds till rundtur i skolan där eleverna skapat flera porträtt av Elin Wägner.

Marie Eriksson

Åsa-Hanna på radion

Åsa-Hanna fyller 100 år och vår småskrift innehåller artiklar både om boken och filmen. Donald Fransson berättar om när han hörde Åsa-Hanna på radion.

Sommaren 1952 hade jag slutat folkskolan och ännu inte fyllda fjorton år började jag i augusti samma år arbeta som plåtslagarlärling hos min pappa som startat en liten verkstad i en del av en ladugård i Smällebo. Jag fick genast börja svetsa och löda legojobb åt andra fabriker i Gnosjö medan min far ofta var ute och gjorde plåtarbeten på byggen. Ofta satt jag då ensam i den del

av ladugården som var fabrik – åtminstone de första åren innan min far anställde en annan pojke. Svetsaggregatet stod just där en gång svinstian varit och det märktes om man behövde sätta lågan mot golvet. De timrade väggarna i den gamla ladugården var kritade så det fanns en trivsel. Visst längtade jag tills klockan blev fem och jag fri kunde springa hem. Invid svetsen på ett par konsoler i väggen fanns en gammal radio med modell från trettioalet. Den blev ett underbart sällskap; en skola i sig som en landsgenomgripande folkbildning.

Plåtslageri är ju ljudligt med mycket knackande, men svetsen och lödkolven hade ju bara ett lätt väsande ljud så den gamla radion hördes från morgon till afton. Ibland var det något glapp i volymknappen och då brukade jag slå till den lätt med lödkolven eller hammaren så hördes den åter. På den tiden var det ju bara långvåg över Stockholm – Motala, och i stort såg dagen ut ungefär så här: Morgonandakt, Nyheter från TT, Skolradio och mellan klockan elva och tolv "Musiken under arbetet" som bestod av levande musik direkt från studio, alltså ej grammofon. Därefter klockspelet och dagens dikt som lyckligtvis ännu finns i radion. Klockan tretton kom tidssignalen och då gick jag hem för middag en timma.

På eftermiddagen började höjdpunkterna: radioteater och uppläsningar. Ibland kunde jag knappt vänta på nästa dags fortsättning, så fängslande var de lysande uppläsningarna. Tänk bara när Ulf Palme läste "Moby Dick" av Herman Melville och Gunnar Sjöberg "Njals saga"!

Det är omkring sextio år sedan då man annonserade att en man som hette Arne Nyberg skulle läsa *Åsa - Hanna* av Elin Wägner. Jag visste inte mycket om Elin, men mitt litteraturintresse hade tagit eld alltsedan jag i småskolan läst "Bland tomtar och troll" med John Bauers underbara illustrationer – så jag kände till namnet Wägner. Skådespelaren Arne Nyberg var okänd för mig, men när han med sin varma barytonröst började läsa om Åsa-Hanna var jag fången i en lysande framställning och berättelse. Allt insveptes i en aura av Småland. Jag trodde Nyberg var från Växjö och Åsa-Hannas miljö tänkte jag mig någonstans utanför Jönköping. Det var underbart att höra. Åren har gått och jag kan knappast relatera handlingen i den starka berättelsen om Åsa-Hanna men i min själ och i mitt hjärta finns den kvar som alla de tecken med konstnärlig pregnans som vi mött i livet.

Nu när mediernas information öser över oss kan vi tänka oss den välsignade gåvan som radion gett oss: allt från kristallmottagare till antenrånar spända från grantoppar till kök och vardagsrum och kanske en gammal radio i Smällebo ladugård. Jag är övertygad om att Elin Wägner skulle instämma i den välsignade folkbildning som radion är. Snart skall jag återvända och läsa om *Åsa-Hanna*.

Donald Fransson

Omläst

En ny rubrik som redaktionen hoppas återkommer varje nummer – tack vare våra läsare! En uppmaning att läsa om en av Elin Wägners böcker...

Jag hade mycket nöje av omläsningen av *Svalorna flyga högt* från 1929 om Maria, lärarinnans "sällskap och skydd" mot luffare och "elaka ungar", som fann nöje i att skrämma lärarinnan. Maria "flög över postmästarens manshöga plank" när en luffare bröt sig in i skolhuset på natten. Som minne fick hon dragas med en livslång hälsa. Levde sitt liv sårad av sveket när hennes trolovade begav sig till Kanada. Efter 25 år återvände han till byn – och förälskades sig i Marias fostersons hustru.

Intressant var det att upptäcka att Elin Wägner så tidigt och med bitande ironi värnade om natur och djur när bönderna från predikstolen uppmanades att begära licens till att lägga ut fosformos åt kråkorna. "Ja, överheten var så ivrig att den utlovade gratis handledning i sättet att tillaga de giftiga betena och lägga ut dem till kråkornas fördärv. /... / Det blev Gammelrödjas advent." /mes

Stipendiat på Lilla Björka

Rüdiger Tillmann sitter i skivastugan och tecknar träd. El har han fått från stora huset till både lampa och element. I Berg har han varit flera gånger och vandrat i skogarna. Om stipendiet fick han veta av en vän. Rüdiger försörjer sig som serietecknare och illustratör, att teckna skog ser han som sitt projekt. Jag knackar på en förmiddag när blåsten viner och Rüdiger just avslutat sin frukost. Då har han redan suttit och tecknat en timme i skivastugan. Men varför sitter du där?

Jag tecknar med tusch och det är så fint i huset att jag är rädd för att fläcka ner. Sen är det utsikten, ögonen behöver vila från mitt petiga arbete och se något vidsträckt. Från närbild till det stora.

Men vad vet du om Elin Wägner?

Jag tycker att hennes tankar och mitt arbete om skogen stämmer överens. Vi har ett kulturlandskap men ingen vildmark. Med mina bilder vill jag visa hur naturen ser ut i dag. Inte en romantisk bild utan ett normalt ögonblick i skogen.

Innan Rüdiger lämnade Lilla Björka blev det finissage med hans bilder. Vi önskar honom välkommen tillbaka! Kolla gärna www.ruedigertillman.de och se både skogsbilder och serieteckningar. Där finns också en text från en utställningskatalog, översatt till svenska av Kerstin Danielsson. /mes

"Ensam fågel har ingen ro men två sitter stilla på taket." EW: *Vinden vände bladen* (1947)

Rüdiger Tillmanns småländska skog

Prenumerera på Parnass!

Litteraturtidningen Parnass är de litterära sällskapens egen tidning och har kommit ut sedan 1993 med fyra nummer per år. Den uppskattas av sina läsare men har hela tiden kämpat för att nå flera. Ge en prenumeration till dig själv eller som julklapp till en vän eller kanske ditt barnbarn. Du får rabatt som medlem i ett litterärt sällskap och betalar bara 200 kr per år.

Parnass är en tidning för människor som älskar böcker och att läsa. Varje nummer har ett tema men innehåller också andra artiklar om böcker och läsning samt information om aktuella litterära händelser, notiser och ett kalendarium över litterära arrangemang i hela Sverige. Elin Wägner-sällskapet har bidragit med två temanummer om Elin Wägner, det första redan 1994, och många artiklar och notiser.

Se alla omslagen och läs mer på www.dels.nu

Välkommen med bidrag till nästa Bergsluft före den 1 mars 2019.

Elin Wägner-sällskapet, www.elinwagner.se

Årsavgift: 150 kr / Bg 645-0126

Bergslufts red:

Marianne Enge Swartz (mes)

Tel: 073 557 0118, menge.swartz@gmail.com

Ann-Margreth Willebrand (AMW)

Tel: 072 727 7440, amwillebrand@hotmail.com